

Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti Direktifi (EU The Corporate Sustainability Due Diligence Directive- CSDD Directive)

25 Mart 2024

Dr. Ali Tolga Erendaç - Mert Atik

AB Komisyonu büyük şirketler ve onların tedarik zincirlerinde yer alan şirketler bakımından kurumsal sürdürülebilirlik konusunda yükümlülükler getiren CSDD Direktifini kabul etti. CSDD Direktifi, AB üye ülkelerindeki büyük şirketlere ve bu şirketlerin tedarik zincirinde yer alan Türk şirketlere de etkisi olacak önemli yükümlülükler getirmektedir.

CSDD Direktifi'nden sonra tedarikçi şirketlerin sürdürülebilirlik notunun önemli hale geldiği ve belki de tedarik ağı içinde yer alıp almamasının bu nota bağlı olacağını görmek şaşırtıcı olmayacaktır. Sürdürülebilirlik raporu şirketlerin kredilendirilmesinde pozitif ayırım kriteri olarak kullanılabilecektir.

Beklenen bu gelişmelere nedeniyle şirketlerimizin şimdiden hazırlanması önemlidir. Sürdürülebilirlik şirketlerin kurumsal yönetimi içinde ele alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Şirketlerde kurumsal yönetimin yerleşmesi zaten zaman gerektirmektedir. Sürdürülebilirlik yönünde yapılacak çalışmaları kurumsal yönetimin şirkette yerleştirilmesi yönünde yapılacak çalışmalara entegre edilerek yürütülmesi mümkündür. Nitekim Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile çok yeni olarak yeşil mutabakata uyum projesi kapsamında alınan danışmanlık hizmetleri giderlerinin desteklenmesine yönelik teşvikler de getirilmiştir.

Bu bilgilendirme notu ilgili aşağıdaki kişilere ulaşabilirsiniz.

Dr. Ali Tolga Erendaç
Kurucu Ortak

tolga.erendac@erendac.av.tr

Mehmet Bircan Çalışkan
Kıdemli Ortak

mehmet.caliskan@erendac.av.tr

Özge Aras
Hukuk Müşaviri

ozge.aras@erendac.av.tr

Mert Atik
Stajyer

mert.atik@erendac.av.tr

1. Giriş

Avrupa Birliği (AB) komisyonu sürdürülebilirlik konusunda yeni bir direktif önerisi hazırladı. The Corporate Sustainability Due Diligence Directive¹, 23 Mart 2022 tarihinde Komisyon tarafından kabul edildi. CSDD Direktifi'nin AB Parlamentosu tarafından 2024 yılı içinde uygun bulunması beklenmektedir. AB Parlamentosu'ndan da geçtikten sonra AB'ye üye ülkeler CSDD Direktifi'ne uygun yerel mevzuatlarını oluşturacaktır.

CSDD Direktifi, AB üye ülkelerindeki büyük şirketlere ve bu şirketlerin tedarik zincirinde yer alan AB ve AB dışı şirketlere de etkisi olacak önemli yükümlülükler getirmektedir.

Türkiye'nin en büyük ihracatı AB ülkelerinedir. Türk şirketlere büyük AB şirketlerinin tedarik zinciri içinde yer almaktadır. Bu nedenle CSDD Direktif Türk şirketlerini de yakından ilgilendiriyor.

Bu bilgilendirme notumuzda genel olarak konu hakkında bilgi verildikten sonra, yeni düzenlemeye uyum amacıyla yapılması gereken hazırlıklar konusunda bilgilendirme yapılacaktır.

2. İklim Değişikliği İle İlgili Gelişmelere Bakış

Bilindiği üzere atmosferdeki sera gazlarının (karbondioksit (CO₂), metan (CH₄), nitroz Oksit (N₂O), Ozon (O₃)) emisyonun (salınımının) artması nedeniyle dünya sıcaklığın yükselmektedir. Sıcaklık artışı da iklim değişikliğine neden olmaktadır. İklim meydana gelen değişikliğine uyum sağlanması ve sıcaklık artışının engellenmesi amacıyla önlem alınması gereğinin ortaya çıkması nedeniyle 1980'lerden itibaren uluslararası düzeyde daha etkili bir biçimde bazı girişimler olmuştur.

1982 Viyana Protokolü, 1987 Montreal Protokolü, 2005 Kyoto Protokolü arkasından 2016 tarihinde Paris Anlaşması yapılmıştır. Paris Anlaşması'nın uzun dönemli hedefi, endüstriyelleşme öncesi döneme kıyasen küresel sıcaklık artışının 2°C'nin olabildiğince altında (mümkünse 1.5 derece seviyesinde) tutulmasıdır.

Dünyadaki gelişmelere paralel Türkiye'de de bazı gelişmeler olmuştur. Türkiye 2009'da Montreal Protokolü'ne ve 2012'de Kyoto Protokolü'ne katılmıştır. 2012'de Türkiye İklim Değişikliği Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nı açıklamıştır. 2012- 2107 arasında gaz emisyonunun azaltılmasına yönelik bazı yönetmelikler çıkarılmıştır. 2021 yılında da Paris Anlaşması'na taraf olunmuştur². Aynı yıl İklim Değişikliği Başkanlığı kurulmuştur.

¹ Bilgilendirme için bkz. (https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/corporate-sustainability-due-diligence_en)

² Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, 07.10.2021 tarih ve 31621 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Bu arada Avrupa Birliği de Paris Anlaşması'na katılmış ve 2019 yılında Yeşil Mutabakat (Green Deal) Beyanını açıklamıştır. AB Yeşil Mutabakatı, Avrupa'nın sürdürülebilir büyüme stratejisidir. AB'de 2050 yılına kadar net sera gazı emisyonu olmaması hedefini gerçekleştirmeyi ve ekonomik büyümeyi kaynak kullanımından ayırmayı amaçlayan bir politika girişimleri paketidir. Bu kapsamda AB nezdinde bazı düzenlemeler yapılmıştır³. 2021 yılında AB ilk Avrupa İklim Yasasını kabul edilmiştir. Bu yasa, Avrupa'nın 2050 yılına kadar iklim nötr olma hedefinin yanı sıra 2030 yılına kadar 1990 yılına kıyasla %55 daha az emisyon hedefini ortaya koymuştur. AB Komisyonu ayrıca Şubat 2024'te, 2040 yılına kadar %90 daha az emisyonu yönelik ek bir ara hedef koymuştur.

Hedeflere ulaşmada önemli bir gelişme de özellikle büyük şirketler ve onların iş birliği yaptığı tedarik zincirine yönelik yeni bir düzenlemeler öngören CSDD Direktifi'dir. CSDD Direktifi, şirketler için kurumsal sürdürülebilirlik politika ve prosedürlerinin olmasını, sürdürülebilirlik konusunda yapacakları çalışmaları belirlemelerini, sürdürülebilirlik raporunu açıklamaları gibi bazı yükümlülükler getirmektedir.

3. Kurumsal Sürdürülebilirlik CSDD Direktifinin Getirdikleri

3.1. CSDD Direktifinin Kapsamına Giren Şirketler

Kurumsal sürdürülebilirlik, iş yapmanın etik, sosyal, çevresel, kültürel ve ekonomik boyutlarına odaklanan bir iş stratejisinin uygulanması yoluyla uzun vadeli paydaş değeri yaratmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bir şirketin ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan sorumlu bir şekilde yönetilmesini içerir.

CSDD Direktifi şu şirketlere uygulanacaktır.

- (a) Şirketin ortalama 500'den fazla çalışanı olması ve yıllık mali tabloların hazırlandığı son mali yılda dünya çapında 150 milyon Euro'dan fazla net ciroya sahip olan şirketler.
- (b) Şirketin (a) bendindeki eşik değerlere ulaşmaması, ancak ortalama 250'den fazla çalışanı olması ve yıllık mali tabloların hazırlandığı son mali yılda dünya çapında 40 milyon Avro'dan fazla net ciroya sahip olan şirketler. Bu net cironun en az %50'sinin aşağıdaki sektörlerden bir veya daha fazlasında elde edilmiş olması şarttır.
 - i. tekstil, deri ve ilgili ürünlerin (ayakkabı dahil) imalatı ve tekstil, giyim ve ayakkabı toptan ticareti.
 - ii. tarım, ormancılık, balıkçılık (su ürünleri yetiştiriciliği dahil), gıda ürünleri imalatı ve tarımsal hammadde, canlı hayvan, odun, gıda ve içecek toptan ticareti.
 - iii. nereden çıkarıldığına bakılmaksızın mineral kaynakların çıkarılması (ham petrol, doğal gaz, kömür, linyit, metaller ve metal cevherleri ile diğer tüm metalik olmayan

³ Yeşil Mutabakat kapsamında yapılanların zaman çizelgesi için bkz. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

mineraller ve taş ocağı ürünleri dahil), ana metal ürünlerin, diğer metalik olmayan mineral ürünlerin ve fabrikasyon metal ürünlerin imalatı (makine ve ekipman hariç) ve mineral kaynakların, temel ve ara mineral ürünlerin toptan ticareti (metaller ve metal cevherleri, inşaat malzemeleri, yakıtlar, kimyasallar ve diğer ara ürünler dahil).

CSDD Direktifi, üçüncü bir ülkenin mevzuatına uygun olarak kurulmuş olan ve aşağıdaki koşullardan birini yerine getiren şirketlere de uygulanacaktır:

- (a) Son mali yıldan bir önceki mali yılda AB içerisinde 150 milyon Euro'dan fazla net ciro elde eden şirketler.
- (b) Dünya çapındaki net cirosunun en az %50'sinin 1. paragrafın (b) bendinde listelenen sektörlerden bir veya daha fazlasında elde edilmiş olması koşuluyla, son mali yıldan önceki mali yılda AB içinde 40 milyon Euro'dan fazla ancak 150 milyon Euro'dan fazla olmayan net ciro elde etmiş olan şirketler.

3.2. Şirketlerin Yapması Gerekenler

CSDD Direktifi kapsama giren şirketlerin aşağıdaki aksiyonları alması gerekecektir.

1. Durum tespitini politikası hazırlanması ve kurumsal sürdürülebilirlik konusundaki yapılacakların mevcut şirket politika ve prosedürlerine entegre edilmesi.
(*Integrating due diligence into their policies*)
2. Mevcut veya potansiyel olumsuz etkilerin tespit edilmesi.
(*Identifying actual or potential adverse impacts*)
3. Potansiyel olumsuz etkilerin önlenmesi ve azaltılması ve mevcut olumsuz etkilerin sona erdirilmesi ve boyutlarının en aza indirilmesi.
(*Preventing and mitigating potential adverse impacts, and bringing actual adverse impacts to an end and minimising their extent*)
4. Bir şikayet prosedürünün oluşturulması ve sürdürülmesi.
(*Establishing and maintaining a complaints procedure*)
5. Durum tespiti politikalarının ve tedbirlerinin etkinliğini izlenmesi .
(*Monitoring the effectiveness of their due diligence policy and measures*)
6. Durum tespiti konusunda kamuya açık iletişimde bulunulması (Kurumsal sürdürülebilirlik raporu yayımlanması).
(*Publicly communicating on due diligence*)

Yukarıda belirtilen konu başlıkları altında yapılacaklar CSDD Direktifte ayrı maddeler olarak düzenlenmiştir⁴. Kurumsal sürdürülebilirlik konusunda yapılanların şirket kurumsal yapısı içinde

⁴ CSDD Direktifi tam metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0071>

politika ve prosedürlerine entegre edilmesi, bunların periyodik olarak sürdürülebilirlik raporu şeklinde paylaşılması önemli hale gelmektedir. Nitekim bu yükümlülüklerini yerine getirme seviyesine göre şirketlere kurumsal sürdürülebilirlik notu verilecektir ve belki de bu nota göre tedarik zinciri içinde bulunup bulunmayacakları değerlendirme konusu olabilecektir. Bu yönüyle CSDD Direktifi doğrudan kapsam içinde olmayan şirketler bakımında da önemlidir.

CSDD Direktifi ayrıca burada getirilen yükümlülüklerle aykırıların sorumluluğuna ilişkin bazı düzenlemeler de içermektedir.

- (a) **Yöneticilerin (Directors) Özen Yükümlülüğü:** Şirketlerin yöneticilerinin, şirketin menfaatleri doğrultusunda hareket etme görevlerini yerine getirirken, kısa, orta ve uzun vadede insan hakları, iklim değişikliği ve çevresel sonuçlar da dahil olmak üzere, sürdürülebilirlik konularına ilişkin kararlarının sonuçlarını dikkate almaları gerekecektir.
- (b) **Hukuki sorumluluk:** Şirketler potansiyel olumsuz etkilerin önlenmesi ve azaltılması ve mevcut olumsuz etkilerin sona erdirilmesi ve boyutlarının en aza indirilmesi yükümlülüklerine uymamaları ve bu aykırılığın bir sonucu olarak iş ilişkisi içerisinde olduğu dolaylı bir ortağın faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan olumsuz etkiden kaynaklanan zararlardan da sorumlu olacaktır.

4. Sonuç

Dünyada, AB’de ve dolayısıyla ülkemizde kurumsal sürdürülebilirlik konusu birinci öncelik olarak karşımızda durmaktadır. Devletler düzeyinde kalan çalışmaların şirketler ve bireyler bazında yükümlülükleri indirgendiğini önümüzdeki süreçte daha etkili bir biçimde görmeye başlayacağız.

Büyük şirketlerin tedarikçisi zinciri içinde yer alan diğer şirketlerden bazı beklentilerde bulunacağını göreceğiz. Tedarikçi şirketlerin sürdürülebilirlik notunun önemli hale geldiği ve belki de tedarik ağı içinde yer alıp almamasının bu nota bağlı olacağını görmek şaşırtıcı olmayacaktır. Sürdürülebilirlik raporu şirketlerin kredilendirilmesinde pozitif ayırım kriteri olarak kullanılabilecektir.

Beklenen bu gelişmelere nedeniyle şirketlerimizin şimdiden hazırlanması önemlidir. Sürdürülebilirlik şirketlerin kurumsal yönetimi içinde ele alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Şirketlerde kurumsal yönetimin yerleşmesi zaten zaman gerektirmektedir. Sürdürülebilirlik yönünde yapılacak çalışmaları kurumsal yönetimin yerleştirilmesi yönünde yapılacak çalışmalara entegre edilerek yürütülmesi mümkündür. Nitekim Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi⁵ ile çok yeni olarak yeşil mutabakata uyum projesi kapsamında alınan danışmanlık hizmetleri giderlerinin desteklenmesine yönelik teşvikler de getirilmiştir.

⁵ İhracat Destekleri Hakkında Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar, RG 23.02.2024, 32469